

O'zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta'limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA'LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL 5-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov
Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov
Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev

TAHRIR HAY'ATI

Aniq va tabiiy fanlar: k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.

Ijtimoiy-gumanitar fanlar: s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d., prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d., dost. M.Asqarova, PhD, dots. M.Asranboyeva.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD, dots. P.Lutfullayev, PhD, dots. M.Yakubbayev.

Texnik muharrir: R.Tursunov

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.

Pochta indeksi: 160136, **Faks:** (0369) 227-27-21,

Email: Info@namspi.uz

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi asosida chop etiladi. Jurnal Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan. UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

ZAMONAVIY RANGTASVIR KOMPOZITSIYASIDA RANG, RITM VA KONTRASTNING BADIY IFODAVIY IMKONIYATLARI

Yuldashev Sarvar Abdurazzokovich

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti,

Rangtasvir kafedrasi katta o'qituvchisi sarvar.artsar@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy rangtasvir kompozitsiyasining muhim tarkibiy unsurlari bo'lgan rang, ritm va kontrastning badiiy-ifodaviy imkoniyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Rangtasvirda mazkur vositalarning har biri alohida estetik vazifani bajarishi bilan birga, ular o'zaro uzviy munosabatga kirishgan holda asarning kompozitsion yaxlitligi, semantik mazmuni, emotsional ta'sir kuchi va vizual dinamikasini belgilashi asoslanadi. Zamonaviy san'at jarayonida rangning predmetning tashqi belgisini ifodalash vositasidan mustaqil plastik va semantik komponentga aylanishi, ritmning esa faqat takrorlanish emas, balki ko'rish jarayonini boshqaruvchi dinamik tizim sifatida namoyon bo'lishi yoritiladi. Shuningdek, kontrastning rang, yorug'-to'q, issiq-sovuq, katta-kichik, zich-bo'sh, statik-dinamik va fakturaviy qarama-qarshilik shakllari kompozitsion markazni shakllantirish, fazoviy chuqurlikni kuchaytirish hamda tomoshabinning vizual idrokini faollashtirishdagi roli tahlil qilinadi. Maqolada rang, ritm va kontrastning o'zaro uyg'unligi zamonaviy rangtasvirda badiiy obraz yaratishning muhim mexanizmi sifatida talqin etiladi.

Kalit so'zlar: zamonaviy rangtasvir, kompozitsiya, rang, rang munosabatlari, ritm, kontrast, koloristik yechim, vizual idrok, badiiy obraz, kompozitsion muvozanat, plastik ifoda, rangtasvir estetikasi, fazoviy tashkil etish, badiiy yaxlitlik.

ХУДОЖЕСТВЕННО-ВЫРАЗИТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ЦВЕТА, РИТМА И КОНТРАСТА В КОМПОЗИЦИИ СОВРЕМЕННОЙ ЖИВОПИСИ

Аннотация: В данной статье проводится научно-теоретический анализ художественно-выразительных возможностей цвета, ритма и контраста как важнейших структурных элементов композиции современной живописи. Обосновывается положение о том, что каждый из указанных средств выполняет самостоятельную эстетическую функцию, однако в процессе взаимосвязи они определяют композиционную целостность произведения, его семантическое содержание, эмоциональную силу воздействия и визуальную динамику. Рассматривается трансформация цвета в современном художественном процессе: от средства передачи внешних характеристик предмета до самостоятельного пластического и семантического компонента. Раскрывается также сущность ритма, который проявляется не только в повторении элементов, но и выступает в качестве динамической системы, направляющей зрительное восприятие. Кроме того, анализируется роль различных форм контраста — цветового, светотеневого, теплого-холодного, масштабного, плотностного, статико-динамического и

фактурного — в формировании композиционного центра, усилении пространственной глубины и активизации визуального восприятия зрителя. В статье взаимосвязь и гармоничное сочетание цвета, ритма и контраста рассматриваются как важнейший механизм создания художественного образа в современной живописи.

Ключевые слова: современная живопись, композиция, цвет, цветовые отношения, ритм, контраст, колористическое решение, визуальное восприятие, художественный образ, композиционное равновесие, пластическая выразительность, эстетика живописи, пространственная организация, художественная целостность.

THE ARTISTIC AND EXPRESSIVE POSSIBILITIES OF COLOR, RHYTHM, AND CONTRAST IN CONTEMPORARY PAINTING COMPOSITION

Abstract: This article provides a scientific and theoretical analysis of the artistic and expressive possibilities of color, rhythm, and contrast as essential components of contemporary painting composition. It establishes that, while each of these elements performs a distinct aesthetic function, their interaction determines the compositional unity, semantic content, emotional impact, and visual dynamics of an artwork. The article examines how, in contemporary artistic practice, color has evolved from a means of representing the external characteristics of objects into an independent plastic and semantic component, while rhythm manifests itself not merely as repetition but as a dynamic system that guides the process of visual perception. Furthermore, the role of contrast in its various forms—including chromatic, light-dark, warm-cool, large-small, dense-sparse, static-dynamic, and textural contrasts—is analyzed in terms of its contribution to establishing the compositional focal point, enhancing spatial depth, and stimulating the viewer's visual perception. The article interprets the interplay of color, rhythm, and contrast as a fundamental mechanism for creating artistic imagery in contemporary painting.

Keywords: contemporary painting, composition, color, color relationships, rhythm, contrast, coloristic solution, visual perception, artistic image, compositional balance, plastic expression, painting aesthetics, spatial organization, artistic unity.

KIRISH

Zamonaviy rangtasvir san'atining rivojlanish jarayoni tasviriy ifodaning an'anaviy me'yorlari bilan cheklanib qolmay, rassomning rang, shakl, makon, ritm, faktura va kontrast kabi plastik vositalarga yangicha munosabatini shakllantirmoqda. Bugungi rangtasvirda kompozitsiya faqat tasviriy unsurlarni ma'lum bir yuzada joylashtirish texnikasi emas, balki ko'rish jarayonini tashkil qiluvchi murakkab badiiy tizim sifatida namoyon bo'ladi. Bunda rang, ritm va kontrast asarning tashqi ko'rinishini

belgilaydigan ikkilamchi vositalar emas, balki uning ichki tuzilishi va mazmuniy yo'nalishini shakllantiruvchi faol omillardir. Kompozitsiyaning muvozanati ham faqat geometrik markaz yoki simmetriya bilan belgilanmaydi; ranglarning vizual og'irligi, shakllarning o'lchami, joylashuvi, yorqinligi va kontrast darajasi ham tomoshabinning asarni qanday qabul qilishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy kompozitsiyani idrok etishda vizual muvozanat elementlarning o'lchami, joylashuvi, shakli, yo'nalishi va rangiga bog'liq ekanligi zamonaviy eksperimental tadqiqotlarda ham ko'rsatilgan. Rangning rangtasvirdagi ahamiyatini faqat uning predmetni real tasvirlash imkoniyati bilan chegaralash zamonaviy badiiy tafakkur uchun yetarli emas. Rang asarning emotsional, psixologik va semantik tuzilishini belgilovchi mustaqil vositaga aylangan. Masalan, qizil rang faollik, keskinlik yoki dramatik holatni yuzaga keltirishi mumkin, ko'k rang esa masofa, sokinlik, sovuqlik yoki tafakkur holatini kuchaytirishi ehtimol. Biroq rangning badiiy ma'nosi uning mutlaq psixologik xususiyatidan emas, avvalo boshqa ranglar bilan munosabatidan kelib chiqadi. Shuning uchun rangtasvirda muayyan rangni alohida emas, balki umumiy koloristik tizim ichida tahlil qilish ilmiy jihatdan to'g'riroqdir. Rangning yana bir muhim xususiyati uning fazoni tashkil etish imkoniyatidir. Issiq va sovuq ranglarning qarama-qarshiligi, och va to'q ranglarning nisbatlari, neytral va faol ranglarning o'zaro munosabati tasviriy yuzada fazoviy yaqinlik yoki uzoqlik taassurotini shakllantirishi mumkin. Bu hodisa, ayniqsa, abstrakt va shartli rangtasvirda muhim ahamiyatga ega, chunki realistik perspektiva zaiflashgan yoki butunlay yo'qolgan sharoitda rangning o'zi fazoviy munosabatlarni tashkil etuvchi omilga aylanadi. Ranglarning o'zaro kontrasti tomoshabinda shakl va fon, oldingi va keyingi plan, markaz va periferiya kabi munosabatlarni idrok qilishga yordam beradi. Shu sababli rangtasvir kompozitsiyasida rangni fazoviy kategoriya sifatida ham o'rganish zarur. Rang va makon munosabati ayniqsa abstrakt rangtasvirda yaqqol ko'rinadi: rang elementlari o'rtasidagi farq tasvir maydonida figura va fon munosabatini, shuningdek, fazoviy qatlamlarni hosil qilishi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Rangning ifodaviy imkoniyatlari ritm bilan bog'langanda yanada murakkab tus oladi. Ritm rangtasvirda ma'lum bir elementning mexanik takrorlanishi emas. U rang dog'lari, shakllar, chiziqlar, fakturalar, intervallar yoki yorug'lik-to'qlik nisbatlarining takrorlanishi, almashinishi va o'zgarishi orqali yuzaga keladigan dinamik munosabatdir. Ritmning mavjudligi tomoshabinning nigohini kompozitsiya bo'ylab harakatlantiradi va uning asarni bir nuqtada to'xtab qolmasdan yaxlit tizim sifatida qabul qilishiga sharoit yaratadi. Rangtasvir kompozitsiyasida ritm muntazam, notekis, progressiv, pulsatsiyalanuvchi yoki uzilib-qaytuvchi shaklda namoyon bo'lishi mumkin. Masalan, bir xil kattalikdagi rang dog'larining teng masofada joylashishi barqaror va sokin ritmni yuzaga keltirsa, ularning hajmi, rang intensivligi yoki oralig'ining bosqichma-bosqich o'zgarishi kompozitsiyaga harakat va rivojlanish hissini beradi. San'atshunoslik tadqiqotlarida ham shakllarning takrorlanishi boshqa tasviriy shakllar bilan o'zaro munosabatda ritmik tuzilmani yuzaga keltirishi va bu jarayon asosiy hamda ikkilamchi kompozitsion munosabatlarni ajratishga xizmat qilishi ko'rsatilgan.

Ritmning o'ziga xos jihati shundaki, u tasviriy makonda vaqt hissini yuzaga chiqarishi mumkin. Rangtasvir jismonan statik san'at turi bo'lsa-da, undagi ritmik takrorlar tomoshabinning nigoh harakatini tashkil etadi. Natijada bir qarashda harakatsiz ko'ringan kompozitsiya idrok jarayonida dinamik xususiyat kasb etadi. Masalan, diagonallar bo'ylab takrorlanuvchi rang dog'lari nigohni bir yo'nalishda olib borishi, vertikal elementlarning ketma-ketligi esa yuqoriga yoki pastga yo'nalgan vizual harakatni kuchaytirishi mumkin. Shu jihatdan ritm kompozitsiyaning ichki "vaqti"ni tashkil qiluvchi vosita sifatida qaralishi mumkin. Ayniqsa zamonaviy abstrakt rangtasvirda ritm shaklning o'zidan ko'ra rang va interval munosabatlari orqali namoyon bo'lishi mumkin. Piet Mondrian ijodini o'rganishga bag'ishlangan tadqiqotlarda ham rangli va rangsiz tekisliklar, chiziqlar, ularning proporsiyasi va

intervallari o'rtasidagi munosabatlar muvozanat va ritmni yuzaga keltirishi tahlil qilingan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Rang va ritmning o'zaro aloqasi kompozitsiyaning emotsional kuchini ham belgilaydi. Agar bir xil rang turli joylarda takrorlansa, u kompozitsiyaning turli qismlarini semantik jihatdan bog'laydi. Masalan, asarning markaziy qismidagi qizil rang periferik hududdagi kichik qizil dog' bilan takrorlansa, ushbu rang ikki makon o'rtasida vizual aloqa o'rnatadi. Natijada tomoshabinning nigohi markazdan periferiyaga va yana markazga qaytishi mumkin. Bu jarayon kompozitsion yaxlitlikni mustahkamlaydi. Demak, rangning ritmik qo'llanilishi nafaqat bezak vazifasini, balki kompozitsiyaning ichki qismlarini bog'lash vazifasini ham bajaradi. Rangni olib tashlab, asarning ritmik tuzilishini tekshirish mumkinligi haqidagi tadqiqotlar ham rangning ritm tizimida faol komponent ekanini ko'rsatadi. Kontrast esa rang, ritm va kompozitsion tuzilish o'rtasidagi munosabatlarni keskinlashtiruvchi muhim vositadir.

Rang kontrasti ayniqsa zamonaviy rangtasvirda kuchli ifodaviy imkoniyatga ega. Komplementar ranglarning yonma-yon qo'yilishi vizual zo'riqish va optik faollikni kuchaytiradi. Issiq va sovuq ranglarning qarama-qarshiligi esa fazoviy va psixologik dinamika hosil qilishi mumkin. Bunda kontrastning badiiy samarasi uning kuchi bilangina emas, balki maydoniy nisbat bilan ham belgilanadi. Katta hajmdagi sust rang maydoni ichida kichik hajmdagi faol rang dog'i kompozitsion markaz vazifasini bajarishi mumkin. Aksincha, bir xil intensivlikdagi ranglarning katta maydonda tarqalishi diqqat markazini bir necha nuqtaga bo'lib yuboradi. Shunday qilib, kontrastni faqat "ikki rangning farqi" sifatida emas, balki rang, maydon, nisbat va vizual og'irlikning murakkab munosabati sifatida talqin qilish zarur. Zamonaviy rangtasvirning muhim xususiyatlaridan biri kontrastning faqat rang doirasida emas, balki turli plastik kategoriyalar o'rtasida ham yuzaga kelishidir. Masalan, silliq fakturaga qarshi qo'pol faktura, geometrik shaklga qarshi erkin gestual iz, katta massaga qarshi kichik detal, zich

kompozitsion hududga qarshi bo'sh fazo, gorizontallik yo'nalishga qarshi diagonal yo'nalish qo'yilishi mumkin. Bunday kontrastlar asarning plastik tuzilishini boyitib, tomoshabinning vizual tajribasini murakkablashtiradi. Natijada rangtasvirning ifodaviy imkoniyati bitta vositaga emas, bir necha vositalarning o'zaro ta'siriga tayanadi.

Rang, ritm va kontrastning badiiy kuchi ularning alohida mavjudligidan ko'ra o'zaro integratsiyasida namoyon bo'ladi. Rang ritmini hosil qilishi, ritm kontrastning takrorlanish tizimini tashkil qilishi, kontrast esa rang va ritmning ayrim qismlarini ajratib ko'rsatishi mumkin. Shu sababli zamonaviy kompozitsiyada bu uch vositani bir-biridan mustaqil holda tahlil qilish metodologik jihatdan cheklangan natijaga olib keladi. Masalan, rassom bir nechta qizil rangli shaklni turli o'lchamlarda takrorlasa, bu bir vaqtning o'zida rang ritmini, o'lcham ritmini va kontrastning dinamik tizimini yaratadi. Shakllar kattalashgani sari ritmik rivojlanish yuzaga keladi, qizil rangning neytral fon bilan qarama-qarshiligi esa kompozitsion faollikni oshiradi. Demak, bitta plastik yechimning o'zida bir vaqtning o'zida bir nechta badiiy mexanizm faoliyat ko'rsatishi mumkin. Zamonaviy rangtasvirda ushbu vositalarning qo'llanishi rassomning ijodiy maqsadiga bog'liq holda turlicha bo'ladi. Realistik yo'nalishda rang ko'proq borliqning ko'rinish xususiyatlarini ifodalashga xizmat qilishi mumkin bo'lsa, modernistik va abstrakt tajribalarda rang real predmetdan mustaqil ravishda badiiy mazmun tashuvchisiga aylanishi mumkin. Bu jarayon rangtasvir tarixida rangning predmetni "tasvirlash" vositasidan tasviriy makonni "qurish" vositasiga aylanishi bilan bog'liq. Shu sababli zamonaviy rassom uchun rangning fizik yoki optik xususiyatlarini bilishning o'zi yetarli emas; uning kompozitsion, psixologik, semantik va kommunikativ imkoniyatlarini ham anglash talab etiladi. Ayniqsa abstrakt rangtasvirda tomoshabinga tayyor syujet yoki aniq predmet taklif qilinmaganligi sababli kompozitsion mazmun rang, shakl, ritm va kontrast o'rtasidagi munosabatlardan hosil bo'ladi. Bunday sharoitda rangtasvirning "mazmuni" ko'pincha tasvirlangan narsada emas, balki elementlar o'rtasidagi munosabatlarning o'zida shakllanadi.

Tomoshabin asarni idrok etish jarayonida avvalo umumiy rang maydonini, keyin esa kontrastli yoki ritmik jihatdan faol qismlarni ajratishi mumkin. Ko'rish diqqati bunday kompozitsion belgilar yordamida bir nuqtadan ikkinchisiga o'tadi. Shuning uchun rassomning vazifasi faqat ranglarni chiroyli tanlash emas, balki tomoshabinning nigoh yo'nalishini ongli ravishda tashkil etishdan iborat. Ranglar orasidagi kuchli farq e'tibor markazini yaratadi, ritmik takrorlanish nigoh harakatini davom ettiradi, kontrastning susayishi esa ko'rish jarayonini tinchlantiruvchi yoki yakunlovchi hududni hosil qiladi. Shu ma'noda kompozitsiya vizual kommunikatsiyaning o'ziga xos mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Ilmiy jihatdan qaralganda, zamonaviy rangtasvir kompozitsiyasida rang, ritm va kontrastni o'rganish tizimli yondashuvni talab etadi. Rangni faqat koloristika, ritmni faqat takrorlanish, kontrastni esa faqat qarama-qarshilik sifatida o'rganish ularning badiiy imkoniyatlarini toraytiradi. Ularni yaxlit kompozitsion tizimning o'zaro bog'langan elementlari sifatida tahlil qilish orqali asarning plastik va semantik tuzilishini chuqurroq anglash mumkin. Ayniqsa zamonaviy san'atda an'anaviy tasviriy mezonlarning o'zgarishi rassomga rang va shakl o'rtasidagi odatiy munosabatlarni buzish, ritmni beqarorlashtirish, kontrastni kuchaytirish yoki aksincha, uni minimal darajaga tushirish imkonini beradi. Bu holat badiiy ifodaning yo'qligini emas, balki ifoda mexanizmlarining murakkablashganini anglatadi. Zamonaviy san'atda "qoidani buzish"ning o'zi ham ma'lum badiiy maqsadga bo'ysundirilgan kompozitsion strategiya bo'lishi mumkin.

XULOSA

Zamonaviy rangtasvir kompozitsiyasida rang, ritm va kontrast badiiy ifodaning bir-birini to'ldiruvchi, o'zaro shartlangan va yaxlit tizimni tashkil etuvchi asosiy vositalaridan hisoblanadi. Rang kompozitsiyaning emotsional va semantik asosini shakllantirib, tasviriy makonni tashkil etadi hamda tomoshabinning psixologik qabuliga ta'sir ko'rsatadi. Ritm rang, shakl, chiziq va fakturalarning takrorlanishi hamda o'zgarishi orqali kompozitsiyaga ichki harakat, vaqt va dinamika hissini beradi. Kontrast

esa ushbu elementlar o'rtasidagi farqlarni kuchaytirib, kompozitsion markaz, vizual ierarxiya, fazoviy chuqurlik va emotsional zo'riqishni shakllantiradi. Ularning o'zaro uyg'unligi natijasida rangtasvir asari oddiy tasviriy obyekt emas, balki murakkab vizual-kommunikativ tizimga aylanadi. Shuning uchun zamonaviy rassomning ijodiy mahorati rang, ritm va kontrastdan foydalanishning o'zinigina emas, balki ularni muayyan badiiy g'oya, kompozitsion maqsad va tomoshabinning vizual idroki bilan bog'lay olish qobiliyatini ham nazarda tutadi. Zamonaviy rangtasvirning rivojlanish tendensiyalari shuni ko'rsatadiki, kompozitsion ifodaning kuchi ko'pincha alohida bir vositaning ustunligida emas, balki rangning ritmik tashkil etilishi, kontrastning me'yoriy boshqarilishi va barcha plastik elementlarning yagona badiiy tizimga birlashtirilishida namoyon bo'ladi. Demak, rang, ritm va kontrastni chuqur nazariy hamda amaliy o'zlashtirish zamonaviy rangtasvirning estetik imkoniyatlarini kengaytirish, yangi plastik yechimlarni izlash va badiiy obrazning ta'sirchanligini oshirishning muhim shartlaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. S.Abdirasilov, RANGTASVIR, o'quv qo'llanma, TOSHKENT «NISO POLIGRAF»2017
2. Rahmatova, S. (2021). TASVIRIY SAN'AT SHAKLLANISHIDA QADIMGI YEVROPA VA SHARQ. Физико-технологического образование, 4(4). извлечено от <https://science.jdpu.uz/index.php/phys-tech/article/view/2551>
3. S. Abdirasilov, B. Boymetov, N. Tolipov. Tasviriy san`at. – T.: 2006
4. N.Abdullayev . O'zbekiston san'ati tarixi. Toshkent-2007
5. Abdullayev, O. K. (2025). TALABALARNING KOMPOZITSIYA TUZISH VA TASVIRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI. Universal xalqaro ilmiy jurnal, 2(4.3), 1-5.
6. Sattarov, F. I., & Usmanova, X. N. Q. (2026). Teaching the subject of composition in specialized art schools. Science and Education, 7(2), 386-389.

7. Sattarov, F. I., & Lutfullayeva, S. N. Q. (2026). The influence of interactive methods on the development of compositional thinking in painting lessons. *Science and Education*, 7(2), 356-360.
8. Bobur Abdug'Ani-O'G'Li Nabiyev (2026). Innovative methods for revealing students' individual abilities in painting classes. *Science and Education*, 7 (3), 349-353..
9. O'G'Likomoldinov, S. J., & Abdirasilov, S. F. (2023). ON THE INTEGRITY OF ILLUSTRATION IN PAINTING LESSONS AND ITS RELATIONSHIP WITH COMPOSITION ACTIVITY. *Экономика и социум*, (3-2 (106)), 168-171.